

cultural de les Illes com Francesc de B. Moll, Marià Villangómez, Josep M. Llompart, Llorenç Villalonga, Nicolau M. Rubió i Tudurí, Baltasar Porcel o Josep Massot i Muntaner, entre molts d'altres. Ara resta deixar constància en forma de llibre de les principals aportacions que ens ha llegat aquest Any Joan Fuster a les Illes Balears.

Josefina SALORD RIPOLL
Comissària, amb Damià Pons, de l'Any Joan Fuster a les Illes Balears

Any Gabriel Ferrater. — El 2022 es va commemorar doblement, com pertocava, l'any Gabriel Ferrater: el centenari del seu naixement (22 de maig del 1922) i el cinquantenari de la seva mort (27 d'abril del 1972). La commemoració oficial la van organitzar, com sempre, el Departament de Cultura de la Generalitat i la Institució de les Lletres Catalanes, però aquesta vegada s'hi van sumar dues entitats més: l'ajuntament de la ciutat on Ferrater va néixer (Reus) i l'ajuntament de la ciutat on va passar els últims sis o set anys de vida i on es va suïcidar (Sant Cugat del Vallès). La col·laboració institucional es va visualitzar en la cerimònia inaugural, celebrada a Reus, i en la de clausura, celebrada a Sant Cugat. La implicació dels ajuntaments d'aquestes dues ciutats va contribuir sens dubte a fer que s'hi concentrassin molts actes de diversa mena, però val a dir que la proliferació, en aquestes dues localitats i arreu del país, de lectures, recitals, conferències, exposicions i espectacles dramàtics o musicals va ser fruit, abans que de cap altra cosa, de la iniciativa (diguem-ne privada) de persones i entitats; a les administracions els va correspondre, sobretot, de fer tasca de suport i de coordinació, no d'agitació. Aquesta és potser una de les lliçons a extreure de l'èxit de convocatòria de l'Any Gabriel Ferrater: la capillaritat d'una societat civil que, almenys en el terreny de les activitats culturals, és més vigorosa i més difosa del que sovint sembla a les mirades intrainstitucionals i barceloninocèntriques.

Una altra observació a fer és que, al llarg de tot l'Any, hem vist obrir-se el ventall de mirades sobre Ferrater cap a territoris en què no se'l solia freqüentar. Que els poetes parlessin de Ferrater, i fins i tot que el celebressin amb poemes nous, era previsible; a més, ho han fet poetes de totes les generacions, demostrant la vigència del llegat de *Les dones i els dies*. El que no era tant d'esperar, almenys amb l'amplitud amb què s'ha donat, és que la figura i l'obra de Ferrater s'abordessin també des d'altres àmbits creatius. Les propostes han estat especialment riques en el terreny dramàtic: entre altres, s'han estrenat els espectacles «No prometo donar-te res millor que un dubte» (amb La Veronal i Pol Guasch), «Vull subornar la joventut» (d'Andreu Gomila, amb Pol López), «Poema inacabat» (de la companyia Lo Nostro), «El ring» (d'Albert Roig, amb Dafnis Balduz i Jaume Madaula), «Fil de memòria» (de Pere Arquillué), «Els cossos i el temps» (de Lluís-Anton Baulenas) i «Que no ens passi res» (de Zoraida Roselló). També hi ha hagut aproximacions des dels mons de l'art —per exemple amb els treballs de Mar Arza, Marta Darder, Èlia Llach i Montse Rierola exposats a la Pahissa del Marquet—, del cinema —per exemple amb els curtsmetratges de Roger Comella, Esther Nubiola i JR Armadàs— i també de la música, amb propostes com les de Quatre Gotes, Quel Xiberta o Mertixell Gené, entre moltes altres. Fins i tot s'ha posat en solfa una *escape room* a partir de l'obra i la vida de Ferrater. Tot això és indicatiu que en aquest Any la projecció de *Les dones i els dies* (i del seu autor) ha arribat potser més lluny que mai.

En els àmbits més habituals de les commemoracions literàries, la collita també ha sigut abundant. Els cicles de conferències —un d'organitzat per Andreu Jaume a l'Institut d'Humanitats de Barcelona, els que han organitzat l'Associació Gabriel Ferrater a Sant Cugat i l'associació Gosar Poder a Reus, etc.— tenen ara l'avantatge que són recuperables a través dels enregistraments. De les ponències presentades per Dolors Oller, Jordi Julià, Anna Perera, Lucas Capellas, Pere Ballart i Elisenda Marcer a la jornada «Perspectives crítiques sobre la poesia de Gabriel Ferrater (IEC, 18

d'octubre del 2022), n'hi haurà disponibles els resums en xarxa, com també de les contribucions de Jordi Amat, Maria Callís, Jaume Coll Mariné, Enric Sullà, Marina Porras, Mila Segarra i Raül Garrigasait al cicle «Gabriel Ferrater: llegir, escriure, pensar, transmetre», organitzat per l'Ajuntament de Sant Cugat dins el programa «Enraonar».

En el terreny de les publicacions, han tingut molt de ressò la reedició del primer llibre de Ferrater (*Da nuces pueris*) i dues antologies: la de Marina Porras, *Donar nous als nens*, que aplega diverses mostres de la crítica ferrateriana, sobretot en el camp literari, i la de l'equip d'Obrador Edèndum, que presenta (traduïts al català quan la llengua original era el castellà) uns quants textos de Ferrater sobre *L'art de la pintura*. Pel que fa a novetats bibliogràfiques, però, la més remarcable és sens dubte *Vèncer la por*, de Jordi Amat. Per fi disposem d'una biografia completa, documentada i desmitificada de Ferrater.

Al marge de la biografia de Jordi Amat, les aportacions de més pes al coneixement de l'obra de Ferrater que s'han fet en ocasió de l'Any es concentren, d'una banda, en dos monogràfics, el de la *Revista del Centre de Lectura* de Reus (<<https://www.centrelectura.cat/revistadigital/numero/vol-2022-9a-epoca-2n-quadrimestre>>) i el de *Veus baixes* (<<https://www.veusbaixes.cat/6.html>>) i, d'altra banda, en el conjunt de comentaris aplegats en el projecte «Apadrina un poema» de l'Associació Gabriel Ferrater (<<https://www.gabrielferrater.cat/apadrina-un-poema-ferrater/>>).

Jordi CORNUDELLA

Més enllà de la polèmica. Guillem Viladot i els cent anys del seu naixement. — A l'hivern del 2020, des de la Fundació Guillem Viladot – Lo Pardal ja es va començar a treballar en la programació del que havia de ser la commemoració del centenari del naixement del creador que dona nom a aquesta entitat. Durant més d'un any i mig es van anar formalitzant les complicitats entre diferents institucions culturals del país per procurar que el 2022 fos un any on la figura del poeta i creador d'Agramunt s'abordés des de tots els punts de vista possibles. Creador heterogeni, tastolletes i inquiet, va fer de la seva vida professional un aiguabarreig de gèneres, disciplines i tècniques creant no només la poesia, sinó també l'experimentació més radical amb el llenguatge, el collage, el *ready made*, l'assaig, la novel·la, el periodisme i la professió de farmacèutic. Aquest caràcter tan plural de Viladot feia impossible aproximar-s'hi des d'un llenguatge concret. Possiblement aquesta condició de creador poc ortodox, sumada al seu evident desplaçament geogràfic, allunyat de la capital del país i de les quotes imposades des de l'administració, van generar una sonada polèmica a finals del 2021 quan el Govern de la Generalitat de Catalunya no va acceptar nomenar l'Any Viladot com una de les efemèrides oficials per al 2022. Davant d'aquest acte de condemna del personatge a una categoria inferior als commemorats de primera línia per part del departament de cultura (Gabriel Ferrater, Joan Fuster, Francesc Català Roca, Cançoner popular i Ateneu Barcelonès), una plataforma de gent propera al poeta agramuntí va llançar un manifest de denúncia de la situació i una recollida de signatures per demanar que s'esmenés aquest error. Després d'aconseguir 1.884 signatures en molt pocs dies, una reunió d'urgència al Palau March va aconseguir que la Institució de les Lletres Catalanes destinés una línia pressupostària a la celebració dels cent anys del naixement de Viladot, es designés un comissari per a l'efemèride i es considerés com una "altra" commemoració de l'any 2022.

Sembla que la polèmica va ser la millor manera d'encetar l'Any Viladot. Ell, personatge punyent i inconformista, era propens a la provocació, a generar tensió intel·lectual, a fer-se notar. I, *carai* com es va fer notar, quan el gener de l'any passat tots els mitjans de comunicació anaven plens de les turbulències amb què l'agramuntí encetava l'any dels seus cent aniversaris! Malgrat el soroll, però, l'any Viladot estava molt travat i les activitats s'haguessin anat succeint les unes rere les altres